

ΓΕΥΜΑ ΜΕ ΤΗΝ «Κ»	ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ	ΙΔΕΕΣ	ΠΑΙΔΕΙΑ	ΙΣΤΟΡΙΑ	ΜΟΔΑ	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	ΑΘΛΗΤΙΚΑ	ΚΑΙΡΟΣ
------------------	--------------	-------	---------	---------	------	------------	----------	--------



ΕΛΛΑΔΑ 2004 ΑΡΧΙΒΕΣ ΟΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ Μ. Ν. ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

Μέχρι σήμερα, οι περισσότεροι Τούρκοι ιστορικοί επιμένουν να υποστηρίζουν ότι η φωτιά στη Σμύρνη ήταν πράξη σμποτάζ των Ελλήνων και των Αρμενίων. Όμως πλήθος αδόκιστες μαρτυρίες έχουν επιβεβαιώσει ότι Τούρκοι στρατιώτες έβαλαν τη φωτιά, πυρπολώντας την πόλη σε πολλά, διαφορετικά σημεία ταυτόχρονα.

Τη φωτιά έβαλαν Τούρκοι στρατιώτες με προμελετημένο σχεδιασμό

Του GILES MILTON*

Την Τετάρτη 13 Σεπτεμβρίου 1922, λίγο μετά το μεσημεριανό φαγητό, η Μίννι Μιλς -μια Αμερικανίδα που ζούσε στη Σμύρνη- έριξε μια ματιά από το παράθυρό της και πρόσεξε ότι ένα από τα γειτονικά κτίρια είχε πάρει φωτιά.

Κοίταξε καλύτερα και σοκαρίστηκε όταν είδε έναν Τούρκο αξιωματικό να μπαίνει σε ένα δεύτερο κτίριο με μικρούς τενεκέδες πετρελαίου. «Μέσα σε λίγα λεπτά,» έγραψε αργότερα, «το σπίτι τυλίχθηκε στις φλόγες».

Η δεσποινίς Μιλς δεν ήταν ο μόνος αυτόπτης μάρτυρας στη Σμύρνη που είδε το ξέσπασμα της φωτιάς εκείνη τη μοιραία μέρα του Σεπτεμβρίου. Αρκετοί από τους συναδέλφους της στο Αμερικανικό Κολεγιακό Ινστιτούτο της πόλης παρακολούθησαν με ορθάνοικτα μάτια Τούρκους στρατιώτες να μπαίνουν σε κτίρια, να τα καταβρέχουν με πετρέλαιο και να τους βάζουν φωτιά.

Δεκάδες μικρές φωτιές δεν άργησαν να γίνουν μία τεράστια πυρκαγιά. Με έναν ισχυρό άνεμο που φυσούσε από τη στεριά, εξαπλώθηκε ταχύτατα στις διάφορες συνοικίες μέχρις ότου μεγάλο μέρος της πόλης παραδόθηκε στην κόλαση της φωτιάς. Η μοναδική περιοχή που γλίτωσε -λόγω του ανέμου- ήταν η τουρκική συνοικία.

Η Σμύρνη είχε κατακλυστεί από πρόσφυγες όταν ξέσπασε η φωτιά. Δεκάδες χιλιάδες Έλληνες της Ανατολίας είχαν συρρεύσει στην πόλη μετά την ήττα του ελληνικού στρατού στο εσωτερικό της χώρας. Αυτοί οι πρόσφυγες αναζητούσαν προστασία από τον νικηφόρο τουρκικό εθνικιστικό στρατό του Μουσταφά Κεμάλ, βέβαιοι ότι οι δυνάμεις του δεν θα τολμούσαν ποτέ να εισέλθουν στη Σμύρνη. Στο κάτω-κάτω, 21 συμμαχικά θωρηκτά ήταν αγκυροβολημένα στον κόλπο.

Όμως, ο στρατός του Κεμάλ είχε όντως μπει στη Σμύρνη, στις 9 Σε-

πτεμβρίου, και ο θηριώδης φόνος του μητροπολίτη Χρυσοστόμου -του ανώτερου ορθόδοξου ιεράρχη- ήταν ένδειξη ότι η μεταβίβαση της εξουσίας από Έλληνες σε Τούρκους ήταν απίθανο να είναι ειρηνική.

Ενας πρόσθετος λόγος ανησυχίας ήταν ο μεγάλος αριθμός άτακτων τουρκικών στρατευμάτων που άρχισαν να συρρέουν στην πόλη. Αυτοί οι απείθαρχοι πολεμιστές ήταν αποφασισμένοι να πάρουν την εκδίκησή τους για τις ωμότητες που διέπραξε ο ελληνικός στρατός κατά την υποχώρησή του.

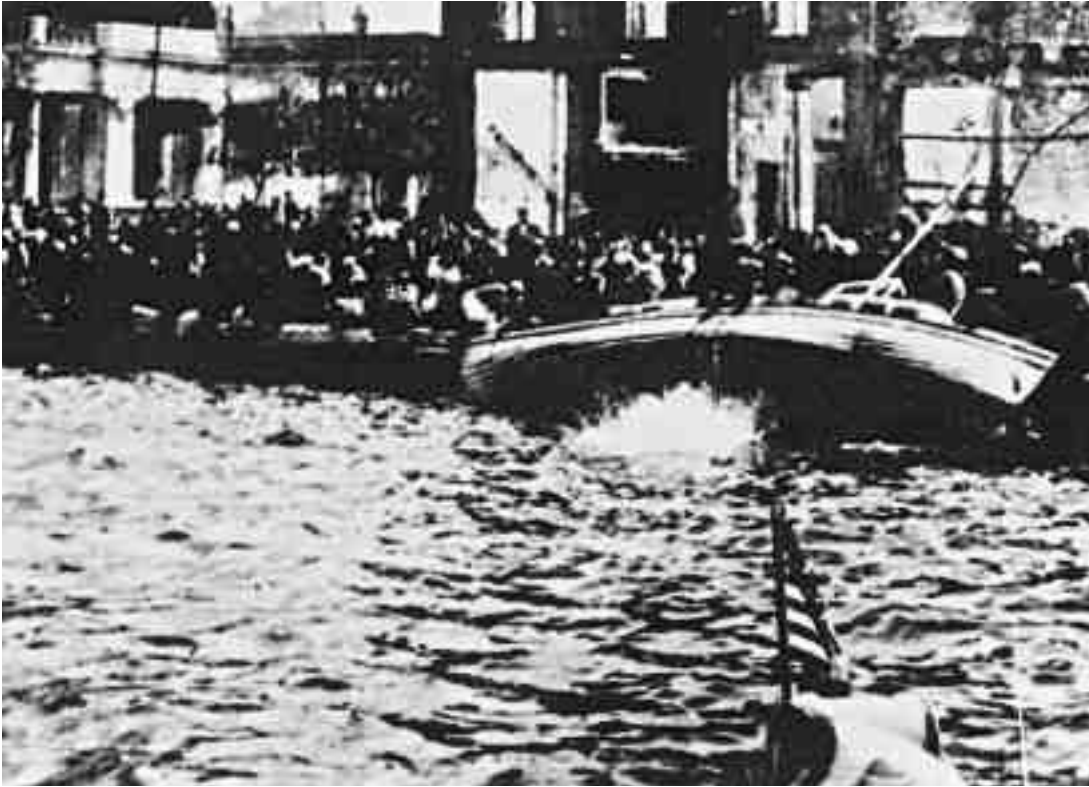
Η φωτιά, που ξέσπασε στις 13 Σεπτεμβρίου, εξαπλώθηκε τόσο γρήγορα που οι κάτοικοι της Σμύρνης και οι πρόσφυγες δεν είχαν πού αλλού να πάνε εκτός από τη φημισμένη προκυμαία στο Αιγαίο, μήκους σχεδόν τριών χιλιομέτρων.

Όλοι τους τώρα έστρεψαν το βλέμμα στα συμμαχικά θωρηκτά για βοήθεια.

Αλλά οι κυβερνήτες τους αρνήθηκαν να σώσουν οποιονδήποτε εκτός από τους δικούς τους πολίτες. Σε μία κυνική επίδειξη ρεάλ πολιτικής, ήδη έστρεφαν τη σκέψη τους στις γόνιμες εμπορικές συμφωνίες που ήλπιζαν να συνάψουν με τον νικηφόρο Κεμάλ. Δεν ήθελαν να φανούν ότι βοηθούν τους εχθρούς της Τουρκίας.

Η ελληνική κυβέρνηση ήταν επίσης ένοχη απραξίας. Είχε παραλύσει από την ήττα του στρατού της στη Μικρά Ασία και δεν τολμούσε να στείλει ελληνικά πλοία στην υπό τουρκικό έλεγχο πόλη.

Τις επόμενες ημέρες η προσφυγική κρίση εξελίχθηκε ταχύτατα σε μία ανθρωπιστική καταστροφή. Οι γέροι, οι νέοι, οι άρρωστοι, όλοι ήταν παγιδευμένοι ανάμεσα στη φονική φωτιά και τη θάλασσα. Στο μεταξύ, οι τουρκικές δυνάμεις διέπρατταν κτηνωδίες κάτω από τη μύτη των συμμάχων, συγκεντρώνοντας χριστιανούς σε ηλικία στρατεύσης και απελαύνοντάς τους στην ενδοχώρα.



ΕΛΛΑΔΑ 2004 ΑΡΧΙΒΕΣ ΟΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ Μ. Ν. ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

Το πλοίο, κατάμεστο από απελπισμένους ανθρώπους που προσπαθούσαν να σωθούν, ανατράπηκε και βούλιαξε. Λίγο πιο πέρα, άκατος του Πολεμικού Ναυτικού των ΗΠΑ δόλωσε με τη σημαία της προστατευτική της παρουσία. Ενώ η πόλη καίγεται, οι ορχήστρες των πλοίων στον κόλπο έπαιζαν μουσική για να καλύψουν τα ουρλιαχτά. Στην προκυμαία Τούρκοι στρατιώτες έχναν κουβέδες με πετρέλαιο σε πρόσφυγες και τους έκαιγαν ζωντανούς. Σύμφωνα με μελέτη του 1924, κατά προσέγγιση, 100.000 χριστιανοί σκοτώθηκαν στη Σμύρνη και άλλοι 160.000 εκποπίστηκαν στα βόθρα της Ανατολίας, τους περισσότερους από τους οποίους δεν ξανάδε κανείς ποτέ.



ΕΛΛΑΔΑ 2004 ΑΡΧΙΒΕΣ ΟΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ Μ. Ν. ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

Ο Α.Π. για τη Δίκη των Εξ

Μετά 87 χρόνια, εξετάζεται στον Αρειο Πάγο το αίτημα για την αναψηλάφηση της ιστορικής Δίκης των Εξ. Ο εγγονός του εκτελεσθέντος πρωθυπουργού Πέτρου Πρωτοπαπαδάκη έχει ζητήσει την επανάληψη της δίκης, επικαλούμενος νέα στοιχεία για το δικαστήριο που αποφάσισε την εκτέλεση πέντε κορυφαίων πολιτικών ανδρών κι ενός αρχιστρατήγου για εσχάτη προδοσία ως υπευθύνων της Μικρασιατικής Καταστροφής. Θετική ήταν η εισήγηση του αντεισαγγελέα κ. Αθ. Κονταξή, ο οποίος τάχθηκε υπέρ της επανάληψης της δίκης, επισημοίνοντας ότι «κακώς» παραπέμφθηκε στην Ολομέλεια του Αρείου Πάγου η υπόθεση. Κατά την πλειοψηφία του Ποινικού Τμήματος του Α. Π. (ο αντιπρόεδρος Γ. Μάμαλης και οι αρεοπαγίτες κ. κ. Ν. Κωνσταντόπουλος και Π. Ρουμπής) έχουν αποκαλυφθεί νέα άγνωστα γεγονότα και αποδείξεις, από τα οποία προκύπτει ότι οι Εξ ήταν αθώοι. Οι τρεις αρεοπαγίτες επικαλούνται μαρτυρίες (επιστολές, αγορεύσεις στη Βουλή κ.λπ.) του Ελευθερίου Βενιζέλου. Την επόμενη Κυριακή η «Κ», στη σελίδα Ιστορίας, θα ασχοληθεί με τη Δίκη των Εξ.

Στις 17 Σεπτεμβρίου 1922 οι New York Times κυκλοφόρησαν με κύριο τίτλο στην πρώτη σελίδα «Η Σμύρνη σβήστηκε από τον χάρτη».



ΕΛΛΑΔΑ 2004 ΑΡΧΙΒΕΣ ΟΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ Μ. Ν. ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

Ο Βενιζέλος υποστήριξε ότι η εισροή προσφύγων στην Ελλάδα παρουσίαζε μια μοναδική ευκαιρία. Πίστευε ότι μια Μεγάλη Ελλάδα -ενισχυμένη από τους Έλληνες της Ανατολίας- μπορούσε τώρα να οικοδομηθεί. Όμως πολλοί από τους άστεγους Μικρασιάτες στην Αθήνα ένωσαν ότι ήταν θύματα ενός αποτυχημένου πολιτικού πειράματος.



* Ο κ. Giles Milton είναι ο συγγραφέας του βιβλίου «Χαμένος παράδεισος, Σμύρνη 1922: Η καταστροφή της μικρόπολης του μακρασιατικού Ελληνισμού» που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις MINΩΑΣ.



PRIVATE COLLECTIONS

Όταν ο Κεμάλ επισκέφθηκε τη Σμύρνη για πρώτη φορά το 1905, δυσφόρησε λόγω του μεγάλου αριθμού χριστιανών που ζούσαν εκεί. Η πυρπόληση της άπιστης πόλης ήταν ένα μικρό και απαραίτητο τίμημα για την απελευθέρωση της χώρας του.

